

TRƯỜNG ĐẠI HỌC KINH TẾ QUỐC DÂN
GS.TS. TRẦN THỌ ĐẠT - PGS.TS. TÔ TRUNG THÀNH
(Đồng chủ biên)

ĐÁNH GIÁ KINH TẾ VIỆT NAM THƯỜNG NIÊN

2019

**Cải thiện năng suất lao động
trong bối cảnh kinh tế số**

(SÁCH CHUYÊN KHẢO)

NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC KINH TẾ QUỐC DÂN
2020

TẬP THỂ TÁC GIẢ

Đồng chủ biên

GS.TS. Trần Thọ Đạt

PGS.TS. Tô Trung Thành

Các tác giả (theo thứ tự ABC)

PGS.TS. Vũ Sỹ Cường

ThS. Nguyễn Anh Dương

ThS. Nguyễn Hoàng Hà

TS. Nguyễn Thị Thanh Huyền

ThS. Đinh Tuấn Minh

ThS. Phạm Xuân Nam

ThS. Trần Anh Ngọc

ThS. Lưu Thị Phương

ThS. Lê Thị Như Quỳnh

PGS.TS. Tô Trung Thành

ThS. Phạm Ngọc Toàn

ThS. Nguyễn Quỳnh Trang

TS. Bùi Trinh

TS. Nguyễn Thị Cẩm Vân

GIỚI THIỆU TÁC GIẢ

Các tác giả chủ biên

GS.TS. Trần Thọ Đạt nhận bằng Tiến sĩ Kinh tế học tại Đại học Quốc gia Australia (ANU) và Tiến sĩ Thống kê tại Trường Đại học Kinh tế Quốc dân. Hiện ông là Chủ tịch Hội đồng Trường - Trường Đại học Kinh tế Quốc dân, thành viên Tổ tư vấn Kinh tế của Thủ tướng. Lĩnh vực nghiên cứu chính của ông là kinh tế học, kinh tế phát triển, chính sách tài chính và tiền tệ, ổn định kinh tế vĩ mô, tài chính trong giáo dục đại học, các vấn đề kinh tế học về biến đổi khí hậu và môi trường và quản trị đại học.

PGS.TS. Tô Trung Thành nhận bằng Tiến sĩ Kinh tế học tại Đại học Birmingham, Vương quốc Anh. Ông từng là thành viên nhóm tư vấn chính sách (PAG) cho Bộ Tài chính và Nhóm Tư vấn chính sách kinh tế vĩ mô (MAG) cho Ủy ban Kinh tế của Quốc hội. Hiện ông là Trưởng phòng Quản lý Khoa học và nghiên cứu giảng dạy tại Khoa Kinh tế học, Trường Đại học Kinh tế Quốc dân. Lĩnh vực nghiên cứu chính của ông là phân tích kinh tế vĩ mô, kinh tế quốc tế, ổn định tài chính, phân tích hoạt động doanh nghiệp.

Các tác giả khác (theo thứ tự ABC)

PGS.TS. Vũ Sỹ Cường nhận bằng Tiến sĩ Kinh tế tài chính tại Đại học Paris 1 - Pantheon Sorbonne Cộng hòa Pháp. Hiện ông là Phó Trưởng Bộ môn Phân tích chính sách tài chính, Khoa Tài chính công, Học viện Tài chính. Ông từng tham gia tư vấn cho các Dự án của Ủy ban Kinh tế, Ủy ban Tài chính Ngân sách Quốc hội và các tổ chức quốc tế. Lĩnh vực nghiên cứu chính của ông là phân tích chính sách tài khóa và chính sách tiền tệ, phân tích chính sách kinh tế vĩ mô, doanh nghiệp nhà nước...

ThS. Nguyễn Anh Dương nhận bằng Cử nhân Kinh tế học và Thạc sĩ Kinh tế học tại Đại học Quốc gia Australia (ANU). Ông hiện là Trưởng ban Ban Nghiên cứu tổng hợp (trước là Ban Chính sách kinh tế vĩ mô), Viện Nghiên cứu Quản lý Kinh tế Trung ương. Ông là đại diện của Việt Nam tại Ủy ban Kinh tế, Diễn đàn Hợp tác Kinh tế châu Á - Thái Bình Dương (APEC) kể từ năm 2012. Ông cũng là đại diện của Việt Nam tại mạng lưới Các Viện nghiên cứu chính sách ASEAN+6 (RIN). Lĩnh vực nghiên cứu chính của ông là chính sách tiền tệ, hội nhập kinh tế quốc tế, thương mại điện tử, chính sách cạnh tranh.

ThS. Nguyễn Hoàng Hà nhận bằng Thạc sĩ Kinh tế phát triển và Quốc tế tại Đại học Quốc gia Australia (ANU). Ông là thành viên tham gia nhiều đề án trình Ban Chấp hành Trung ương, Chính phủ và Thủ tướng Chính phủ về phát triển quốc gia, vùng và địa phương. Hiện ông là Trưởng ban Ban Tổng hợp, Viện Chiến lược phát triển (Bộ Kế hoạch và Đầu tư). Lĩnh vực nghiên cứu chủ yếu của ông là chiến lược và phát triển lãnh thổ, công nghiệp hóa, và đổi mới sáng tạo.

TS. Nguyễn Thị Thanh Huyền nhận bằng Tiến sĩ Kinh tế phát triển tại Trường Đại học Kinh tế Quốc dân, Việt Nam. Hiện bà là Phó Trưởng Khoa Môi trường, Biến đổi khí hậu và Đô thị, Trường Đại học Kinh tế Quốc dân. Lĩnh vực nghiên cứu chính của bà là phát triển bền vững, bất bình đẳng, tài chính đô thị.

ThS. Đinh Tuấn Minh nhận bằng Thạc sĩ tại Học viện Công nghệ châu Á (AIT), Thái Lan và theo học chương trình Tiến sĩ về Kinh tế đổi mới công nghệ tại Trường Đại học Tổng hợp Maastricht, Hà Lan. Hiện ông đang công tác tại Viện Chiến lược và Chính sách Khoa học và Công nghệ, Bộ Khoa học và Công nghệ. Lĩnh vực nghiên cứu chính của ông là về các cơ chế thị trường và khả năng ứng dụng của chúng trong đời sống kinh tế - xã hội từ góc độ của kinh tế học thể chế mới và kinh tế học trường phái Áo.

ThS. Phạm Xuân Nam nhận bằng Thạc sĩ Kinh tế phát triển tại Chương trình hợp tác Cao học Việt Nam - Hà Lan, Trường Đại học Kinh tế Quốc dân. Hiện ông đang công tác tại Khoa Kinh tế học, Trường Đại học Kinh tế Quốc dân. Lĩnh vực nghiên cứu chính của ông là tăng trưởng doanh nghiệp và những yếu tố ảnh hưởng.

ThS. Trần Anh Ngọc nhận bằng Thạc sĩ Khoa học về Kế toán và Quản trị tại Đại học Southampton, Vương quốc Anh. Hiện ông đang nghiên cứu và giảng dạy tại Viện Ngân hàng Tài chính, Trường Đại học Kinh tế Quốc dân. Lĩnh vực nghiên cứu chính của ông là lý thuyết về tài chính tiền tệ, phân tích tài chính doanh nghiệp, tài chính toàn diện.

ThS. Lưu Thị Phương nhận bằng Thạc sĩ Kinh tế quốc tế và phát triển tại Đại học Quốc gia Australia (ANU). Hiện bà đang công tác tại Khoa Kinh tế học, Trường Đại học Kinh tế Quốc dân. Lĩnh vực nghiên cứu chính của bà là các chính sách kinh tế vĩ mô (chính sách tài khóa, tiền tệ) và kinh tế học ứng dụng.

ThS. Lê Thị Như Quỳnh nhận bằng Thạc sĩ Kinh tế học tại Đại học Sydney, Australia. Hiện bà là giảng viên Viện Ngân hàng tài chính, Trường Đại học Kinh tế Quốc dân. Lĩnh vực nghiên cứu chính của bà là tài chính ngân hàng, tài chính toàn diện.

ThS. Phạm Ngọc Toàn nhận bằng Thạc sĩ Toán kinh tế tại Trường Đại học Kinh tế Quốc dân. Ông từng là thành viên tư vấn về M&E, các hoạt động về an sinh xã hội cho Ngân hàng Thế giới; thành viên tư vấn cho Tổ chức Lao động Quốc tế (ILO); tham gia giảng dạy và tư vấn cho các hoạt động về đánh giá tác động của chính sách về xã hội và giới cho Tổ chức Hợp tác phát triển Đức (GIZ). Ông cũng tham gia xây dựng đề án Dự báo cầu lao động cho Bộ Lao động - Thương binh và Xã hội. Hiện ông là Giám đốc Trung tâm Thông tin, Phân tích và Dự báo chiến lược, Viện Khoa học Lao động và Xã hội. Lĩnh vực nghiên cứu chính của ông là phân tích các vấn đề trên thị trường lao động, việc làm bền vững, việc làm xanh.

ThS. Nguyễn Quỳnh Trang nhận bằng Thạc sĩ Kinh tế học tại Đại học Birmingham, Vương quốc Anh; hiện đang là nghiên cứu sinh của Khoa Kinh tế học, Trường Đại học Kinh tế Quốc dân. Bà Nguyễn Quỳnh Trang là nghiên cứu viên chính, Ban Chiến lược Phát triển nhân lực và xã hội, Viện Chiến lược phát triển, Bộ Kế hoạch và Đầu tư. Lĩnh vực nghiên cứu chủ yếu của bà là chiến lược, quy hoạch phát triển tổng thể kinh tế - xã hội, phát triển nguồn nhân lực, năng suất lao động.

TS. Bùi Trinh nhận bằng Tiến sĩ Kinh tế tại Đại học Kyoto, Nhật Bản. Hiện ông đang công tác tại Viện Nghiên cứu phát triển Việt Nam (VIDERI). Lĩnh vực nghiên cứu chính của ông là phân tích bảng I/O.

TS. Nguyễn Thị Cẩm Vân nhận bằng Tiến sĩ Kinh tế học tại Trường Đại học Kinh tế Quốc dân. Hiện bà là Trưởng bộ môn Toán cơ bản, Khoa Toán kinh tế, Trường Đại học Kinh tế Quốc dân. Lĩnh vực nghiên cứu chính của bà là tăng trưởng kinh tế, chuyển dịch cơ cấu kinh tế, năng suất lao động, toàn cầu hóa.

LỜI CẢM ƠN

Các tác giả xin gửi lời cảm ơn sâu sắc tới Ban Giám hiệu Trường Đại học Kinh tế Quốc dân đã ủng hộ và tạo mọi điều kiện tốt nhất cho nhóm tác giả trong suốt quá trình nghiên cứu. Các tác giả cũng chân thành cảm ơn PGS.TS. Phạm Hồng Chương, GS.TS. Trần Thị Vân Hoa, PGS. TS Bùi Đức Thọ, GS.TS. Mai Ngọc Cường, GS. TS Nguyễn Kế Tuấn, GS. TSKH. Nguyễn Quang Thái, PGS. TS Lê Xuân Bá, PGS.TS. Bùi Quang Tuấn, TS. Phạm Ngọc Thắng, TS. Trịnh Mai Vân... vì những ý kiến đóng góp quý báu để có thể hoàn thiện báo cáo này một cách tốt nhất.

Những quan điểm trong Báo cáo này là của riêng các tác giả và chúng tôi xin chịu trách nhiệm đối với những sai sót (nếu có).

MỤC LỤC

DANH MỤC TỪ VIẾT TẮT	1
DANH MỤC BẢNG	4
DANH MỤC HÌNH	7
GIỚI THIỆU	11
TÓM TẮT BÁO CÁO	18
PHẦN 1. KINH TẾ VIỆT NAM NĂM 2019 VÀ TRIỂN VỌNG NĂM 2020	60
1.1. BỐI CẢNH KINH TẾ THẾ GIỚI NĂM 2019	62
1.1.1. Xu hướng chung của kinh tế thế giới	62
1.1.1.1. Tăng trưởng chung của thế giới	62
1.1.1.2. Lạm phát	64
1.1.1.3. Thương mại thế giới	65
1.1.1.4. Dịch chuyển dòng vốn và đầu tư thế giới	67
1.1.2. Diễn biến kinh tế một số nước bạn hàng lớn của Việt Nam	69
1.1.2.1. Mỹ	69
1.1.2.2. Châu Âu	69
1.1.2.3. Nhật Bản	71
1.1.2.4. Trung Quốc	72
1.1.2.5. Hàn Quốc	73
1.1.2.6. ASEAN	73
1.1.3. Diễn biến một số thị trường	75
1.1.3.1. Thị trường hàng hóa và lương thực trên thế giới	75
1.1.3.2. Thị trường tài chính tiền tệ	76

1.2. TỔNG QUAN KINH TẾ VIỆT NAM NĂM 2019	77
1.2.1. Khu vực kinh tế thực	80
1.2.1.1. Tăng trưởng và chất lượng tăng trưởng	80
1.2.1.2. Cơ cấu tăng trưởng	88
1.2.1.3. Tình hình hoạt động của doanh nghiệp	96
1.2.1.4. Lao động và việc làm	102
1.2.2. Khu vực đối ngoại	106
1.2.2.1. Cán cân vãng lai	106
1.2.2.2. Cán cân vốn và tài chính	114
1.2.3. Khu vực tài chính tiền tệ	119
1.2.3.1. Lạm phát và tỷ giá	119
1.2.3.2. Chính sách tiền tệ	124
1.2.3.3. Hệ thống các ngân hàng thương mại	129
1.2.4. Khu vực tài chính ngân sách	134
1.2.4.1. Cân đối ngân sách nhà nước	134
1.2.4.2. Quy mô thu và cơ cấu thu ngân sách nhà nước	136
1.2.4.3. Quy mô chi và cơ cấu chi ngân sách nhà nước	143
1.2.4.4. Bội chi ngân sách và nợ công	146
1.3. TRIỂN VỌNG KINH TẾ NĂM 2020	148
1.3.1. Triển vọng kinh tế thế giới năm 2020 và những xu hướng mới	148
1.3.1.1. Triển vọng kinh tế thế giới năm 2020	148
1.3.1.2. Các xu hướng mới của kinh tế thế giới	154
1.3.2. Triển vọng kinh tế Việt Nam năm 2020	161
1.3.2.1. Một số cơ hội và thuận lợi	162
1.3.2.2. Một số thách thức và khó khăn	165

PHẦN 2. CẢI THIỆN NĂNG SUẤT LAO ĐỘNG TRONG BỐI CẢNH KINH TẾ SỐ	180
2.1. KHUNG PHÂN TÍCH	182
2.1.1. Cơ sở lý thuyết và tổng quan nghiên cứu	182
2.1.1.1. <i>Khái niệm và đo lường năng suất lao động</i>	182
2.1.1.2. <i>Khái niệm kinh tế số</i>	183
2.1.1.3. <i>Tác động của kinh tế số và các yếu tố đến năng suất lao động</i>	185
2.1.2. Phương pháp nghiên cứu và số liệu	192
2.1.2.1. <i>Phương pháp phân tích nguồn tăng trưởng năng suất lao động tổng thể</i>	192
2.1.2.2. <i>Phương pháp đánh giá tác động của kinh tế số đến tăng trưởng năng suất lao động doanh nghiệp</i>	194
2.1.2.3. <i>Phương pháp dự báo tác động của kinh tế số đến năng suất lao động tổng thể giai đoạn 2020 - 2030</i>	200
2.2. TỔNG QUAN KINH TẾ SỐ TẠI VIỆT NAM	203
2.2.1. Khung thể chế phát triển kinh tế số tại Việt Nam	203
2.2.2. Thực trạng phát triển của kinh tế số tại Việt Nam	208
2.2.3. Cơ hội và thách thức trong phát triển kinh tế số đến năm 2030 và xa hơn	214
2.3. TỔNG QUAN NĂNG SUẤT LAO ĐỘNG TỔNG THỂ GIAI ĐOẠN 2010 - 2019	220
2.3.1. Mức và tốc độ tăng trưởng năng suất lao động tổng thể	220
2.3.2. Năng suất lao động theo các ngành	224
2.3.2.1. <i>Năng suất lao động của các ngành</i>	224
2.3.2.2. <i>Chuyển dịch cơ cấu lao động theo ngành</i>	228
2.3.2.3. <i>Đóng góp của tăng năng suất nội ngành và chuyển dịch cơ cấu lao động đến tăng trưởng năng suất lao động</i>	230
2.3.3. Năng suất lao động theo các khu vực kinh tế	235
2.3.3.1. <i>Năng suất lao động của các khu vực</i>	235